

Sygn. akt II UK 159/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Z. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 grudnia 2013 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych [...] z dnia 13 września 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił odwołanie Z. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca ostatnio pracował zawodowo do 22 sierpnia 2007 r. w firmie „M.” Maszyny i Konstrukcje Spółka z o.o. w O. Udowodnił ponad 32 lata, 9 miesięcy i 19 dni okresów składkowych oraz 3 lata, 2 miesiące i 22 dni okresów nieskładkowych, w dniu 6 sierpnia 2010 r. ukończył 60 lat. Organ rentowy uznał wnioskodawcy okres pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 4 lat, 11 miesięcy i 6 dni. Nie uznano natomiast za okresy pracy w warunkach szczególnych liczące się do ustalenia warunków do nabycia prawa do emerytury pomostowej okresów zatrudnienia wnioskodawcy od 15 października 1979 r. do 30 czerwca 1980 r. i od 1 lipca 1985 r. do 10 grudnia 1987 r. w Hucie „M.” w O. oraz od 4 marca 1991 r. do 31 lipca 1991 r. w W. G. na stanowisku maszynisty maszyn do formowania szkła, a nadto od 15 lutego 2001 r. do 22 sierpnia 2007 r. w Spółce z o.o. „M.” w O. na stanowisku operatora suwnicy manipulacyjno-transportowej. W okresach od 15 października 1979 r. do 30 czerwca 1980 r., od 25 czerwca 1992 r. do 30 listopada 1992 r., od 23 maja 1983 r. do 19 września 1983 r., od 10 października 1983 r. do 30 czerwca 1985 r., od 1 lipca 1985 r. do 30 czerwca 1986 r., od 1 lipca 1986 r. do 5 listopada 1987 r. oraz od 11 grudnia 1987 r. do 5 listopada 1990 r. wnioskodawca pracował w Hucie „M.” jako przygotowawca wkładów, wytapiacz, czadnicowy, oczyszczacz odlewów, operator suwnicy.

Przy takich ustaleniach Sąd Okręgowy uznał odwołanie wnioskodawcy za nieuzasadnione.

Wyrokiem z dnia 13 września 2012 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy w zakresie prawa do emerytury pomostowej (pkt I) oraz uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji co do prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych i w tym zakresie wnioski z dnia 20 czerwca 2011 r. przekazał do rozpoznania organowi rentowemu (pkt II).

W ocenie Sądu drugiej instancji, wnioskodawca nie spełnia przesłanek prawa do emerytury pomostowej, które w myśl art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.) muszą być spełnione łącznie. Wnioskodawca nie spełnia warunków do uzyskania emerytury pomostowej na podstawie art. 4 tej ustawy, gdyż po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze w rozumieniu jej art. 3 ust. 1 i 3. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala

również na uznanie, że wnioskodawca spełnia warunek do uzyskania prawa do emerytury określony w art. 49 pkt 3 ustawy, ponieważ nie legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że zasadnie Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił w stażu pracy w warunkach szczególnych okresów zatrudnienia wnioskodawcy w Hucie „M.” od 15 października 1979 r. do 30 czerwca 1980 r. i od 1 lipca 1985 r. do 10 grudnia 1987 r. oraz w W. G. od 4 marca 1991 r. do 31 lipca 1991 r. Analiza art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych prowadzi bowiem do wniosku, że uznanie pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach i tym samym umieszczenie pracownika w ewidencji pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wymaga spełnienia dwóch warunków: pierwszy - to wykonywanie prac w szczególnych warunkach, związanych z czynnikami ryzyka, o jakich mowa w art. 3 ust. 2 tej ustawy; drugi - ujęcie wykonywanej pracy w wykazie prac w szczególnych warunkach, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy. Wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 13 marca 2012 r., II UK 164/11).

Zdaniem Sądu drugiej instancji, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala również na doliczenie do stażu pracy w szczególnych warunkach drugiego ze wskazywanych przez wnioskodawcę okresów zatrudnienia, tj. pracy w Hucie „M.” od 15 października 1979 r. do 30 czerwca 1980 r. na stanowisku ładowacz - przygotowawca wkładu i od 1 lipca 1985 r. do 10 grudnia 1987 r. na stanowisku obsługi gazogeneratora, operatora suwnicy oraz w W. G. od 4 marca 1991 r. do 31 lipca 1991 r. na stanowisku maszynisty maszyn do formowania wyrobów szklanych, a nadto w Spółce „M.” Maszyny i Konstrukcje od 15 lutego 2001 r. do 22 sierpnia 2007 r. przy obsłudze suwnicy manipulacyjno - transportowej. Praca na takich stanowiskach nie stanowi pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych, ponieważ nie została wymieniona

w wykazie prac zawartych w załącznikach nr 1 i 2 do ustawy. Co prawda nazwa stanowisk została określona zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej: „rozporządzenie z 1983 r.”), jednak nie jest to wystarczające, gdyż niezbędne jest - jak wyżej wykazano - wykonywanie prac w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Takiego charakteru pracy wnioskodawcy nie potwierdzili zeznający w sprawie świadkowie, którzy nie byli nawet w stanie w sposób precyzyjny określić, w jakich okresach i jakiego rodzaju prace wnioskodawca wykonywał, a wnioskodawca nie przedstawił na te okoliczności innych dowodów.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zaskarżył go co do pkt I i zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: 1) art. 4 pkt 5 w związku z art. 49 pkt 1-3 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich wadliwą interpretację i przyjęcie, że nie przewidują one możliwości ustalenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze alternatywnie na podstawie przepisów ustawy o emeryturach pomostowych lub na podstawie art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; 2) naruszenie art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich wadliwą interpretację, że wykonywane przez skarżącego prace nie mieszczą się w definicjach przewidzianych dla prac w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze według ustawy o emeryturach pomostowych.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów.

Ustawa o emeryturach pomostowych zastąpiła przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej: „ustawa emerytalna”), określające zasady przyznawania emerytur w niższym wieku

pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nowymi regulacjami określającymi zasady nabywania wcześniejszych emerytur z tytułu tego rodzaju pracy. Ustawa o emeryturach pomostowych ma charakter przejściowy, ograniczając prawo do uzyskania świadczenia do osób urodzonych po dniu 31 stycznia 1948 r., które prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze rozpoczęły przed dniem 1 stycznia 1999 r. Celem tej ustawy jest ograniczenie kręgu uprawnionych do emerytury z powodu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze do mniejszej liczby sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w których oczekiwania osób, które rozpoczęły wykonywanie takiej pracy na starych zasadach na wcześniejsze przejście na emeryturę powinny zostać zaspokojone (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11, OSNP 2013, nr 5-6, poz. 62 i z dnia 4 września 2012 r., I UK 164/12, LEX nr 1284720, uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 marca 2010 r., K 17/09, OTK-A 2010, nr 3, poz. 21 oraz uzasadnienie projektu ustawy, Sejm RP VI kadencji, nr druku 1070).

Wskazany cel ustawy o emeryturach pomostowych realizują przepisy określające warunki nabycia prawa do przewidzianego w niej świadczenia, w tym art. 4 i art. 49. W myśl pierwszego z nich, prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. Z unormowania tego wynika, że przy nabywaniu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4

ustawy uwzględnieniu podlegają przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 r. okresy pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy emerytalnej, jednakże dotyczy to wyłącznie sytuacji spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich pozostałych przesłanek określonych w art. 4, gdyż - jak trafnie zauważył Sąd drugiej instancji - muszą one być spełnione łącznie. Możliwość uzyskania emerytury pomostowej przez osoby niespełniające warunku z art. 4 pkt 6 przewiduje natomiast art. 49 ustawy, według którego prawo to przysługuje osobie, która: 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Oznacza to, że art. 49 w miejsce warunku z art. 4 pkt 6 wprowadza wymaganie, aby zainteresowany spełniał w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2009 r.) warunek posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Błędne jest zatem stanowisko skarżącego, że art. 3 ust. 7 ustawy o emeryturach pomostowych (uznający za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy emerytalnej) zezwala na uwzględnienie mu aż do dnia 1 stycznia 2009 r. okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów rozporządzenia z 1983 r. O ile bowiem taka możliwość istnieje w przypadku ubezpieczonych spełniających warunek wykonywania po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, to jest ona wyłączona w stosunku do osób, które - jak skarżący - takiej pracy po wskazanej dacie nie wykonywały, a w rezultacie nie spełniają warunku określonego w art. 4 pkt 6 tej ustawy. W konsekwencji osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie kontynuuje pracy

w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy „szczególnej” według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do tej emerytury jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy można kwalifikować jako pracę w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (por. powołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11 i z dnia 4 września 2012 r., I UP 164/12 oraz wyrok z dnia 22 lipca 2013 r., III UK 106/12, niepublikowany).

Rozpoznawana skarga kasacyjna została oparta wyłącznie na zarzutach obrazy prawa materialnego, co oznacza, że Sąd Najwyższy jest związany z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. ustaleniami stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Z ustaleń tych wynika, że sporne okresy, w których wnioskodawca świadczył pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej i przepisów rozporządzenia z 1983 r. nie stanowią prac w szczególnych warunkach wymienionych w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, wykonywanych w warunkach związanych z czynnikami ryzyka określonymi w art. 3 ust. 2 tej ustawy (wykonywania prac w takich warunkach wnioskodawca nie wykazał), bądź prac o szczególnym charakterze wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych, a w rezultacie nie mogą być zakwalifikowane do prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 lub 3 ustawy.

Z tego względu nie może być uznany za zasadny zarzut naruszenia art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, w ramach którego skarżący ogranicza się do przytoczenia ustawowej definicji prac w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1, pomijając kwestię konieczności związku tych prac z czynnikami ryzyka wymienionymi w art. 3 ust. 2 oraz ich przypisania do pozycji wykazu prac określonych w załączniku nr 1 do tej ustawy.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

